

Deel 3:

Om de kinderen in
toom te houden...

Z.O.Z.
voor uitleg over
de items in de
vitrine!

TENTOONSTELLING

OVERLEVEN IN ONVRIJHEID

De oorlogsdilemma's van
vijf Steenbergenaars

Een bijdrage van

ter gelegenheid van

OVERLEVEN IN ONVRIJHEID

**De oorlogsdilemma's van
vijf Steenbergenaren**

In de Tweede Wereldoorlog werden Steenbergenaren, ongeacht hun afkomst of politieke voorkeur, voortdurend geconfronteerd met conflicten tussen morele principes en praktische overwegingen. Waar men voorheen sprak in termen van 'goed' of 'fout', lijkt er tegenwoordig meer aandacht te bestaan voor de complexiteit van de oorlog en de grijstinten in de persoonlijke verhalen van de betrokkenen. De tentoonstelling 'Overleven in Onvrijheid' sluit aan bij deze ontwikkelingen. Aan de hand van vijf persoonlijke verhalen proberen we het beeld van de Tweede Wereldoorlog te voorzien van context, nuance en gelaagdheid.

Centraal staan de persoonlijke verhalen en dilemma's van een voorheen onbekend slachtoffer van de *Arbeitseinsatz*, een soldaat van de Prinses Irene Brigade, een moeder met een Verzetshedenkingskruis, een gesneuvelde oostfrontvrijwilliger en een strijdbare priester die het leven liet in concentratiekamp Dachau. Kortom, vijf Steenbergenaren die werden geconfronteerd met lastige keuzes. In drie van de vijf gevallen, direct of indirect, met de dood tot gevolg. Want vaak bleken de dilemma's veel gevaarlijker en ingewikkelder te zijn dan ze op het eerste gezicht leken.

Om de kinderen in toom
te houden...

Naantje Veraart

Postuum Verzetshedenkingskruis

* 15-02-1898 *Princenhage*

† 13-11-1974 *Breda*

Martinus Franciscus Salesius Paulina Veraart, een bierbrouwer, geboren op 18 juni 1890 in Nieuw-Vossemeer, en Adriana Maria Nooren, geboren op 25 mei 1898 in Princenhage, hadden samen acht kinderen. Het gezin woonde aan de Berenstraat 50 in Steenberghe, waar ook de bierbrouwerij en wasserette gevestigd waren.

Naantje Veraart, moeder van het gezin, speelde een belangrijke rol als steunpilaar voor het Steenbergse verzet. Twee van haar jongvolwassen kinderen waren actief betrokken bij het lokale verzet in onze gemeente. Tijdens de oorlogsjaren was het

onbedoeld haar taak om de activiteiten van haar kinderen zo goed mogelijk in goede banen te leiden en waar mogelijk te ondersteunen.

In 1984, tijdens een tentoonstelling in onze gemeente ter gelegenheid van 40 jaar bevrijding, werd het Verzetshedenkingskruis postuum voor haar aangevraagd. Dit gebeurde nadat Theo Kemperman, een huisvriend, ontdekte dat haar kinderen betreurden dat er geen kruis voor hun moeder was aangevraagd. Naantje had een oorkonde ontvangen van het hoofdbestuur van de OD na de bevrijding, wat haar erkende als verzetsdeelnemer.

Het Verzetshedenkingskruis met bijbehorende oorkonde.

Vanaf mei 1944 lagen er wapens opgeslagen in hun huis aan de Berenstraat, die later werden gebruikt door de verzetsgroep in Steenberg. Van juni tot november 1944 bood het huis onderdak aan verschillende verzetsdeelnemers. Politieadjutant J. van Kaam bevestigde dat de overvallers op de Dassenberg ook geruime tijd onderdak hadden gevonden bij in het pand aan de Berenstraat.

Ten minste twee kinderen uit het grote gezin speelden een rol in het Steenbergse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dit betrof Koos en Frans (ook wel Suus genoemd). Daarnaast was de oudste dochter Barbara na de bevrijding actief bij het Rode Kruis. De andere kinderen waren wellicht te jong voor een actieve rol.

Barbara Veraart (1921), de oudste dochter van de familie Veraart, was een toegewijde verpleegster, die in de weken na de bevrijding van Nederland deel uit maakte van medisch team 46, het hulpkorps van het Rode Kruis in Steenberg. Van 16 mei tot 29 juni 1945 was zij in dienst en assisteerde ze bij interneringskampen en verzamelplaatsen waar mensen terugkeerden uit Duitsland na de Tweede Wereldoorlog.

*Barbara kort na de bevrijding.
(Foto: archief Ad van de Par)*

Haar inzet en medeleven speelden een belangrijke rol in het helpen van mensen tijdens deze moeilijke periode.

Koos Veraart (1922), de oudste zoon en het tweede kind van de familie Veraart, speelde een essentiële rol in het Steenbergse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hij was actief lid van de 'Groep Steenbergen' in West-Brabant, dat zich bezighield met diverse verzetsactiviteiten tegen de Duitse bezetter. De Groep Steenbergen opereerde clandestien en voerde sabotage uit, verspreidde ondergrondse kranten en bood hulp aan onderduikers, wat cruciaal was voor het regionale verzet.

Naast zijn rol in de Groep Steenbergen was Koos Veraart ook een actief lid van de Ordedienst (OD). Hij coördineerde verschillende verzetsactiviteiten, waaronder het verzamelen van inlichtingen en het uitvoeren van sabotageacties tegen de Duitse bezetters.

Koos Veraart's toewijding aan de Nederlandse vrijheid en zijn moed in het verzet maken hem een inspirator. De Koos Veraartstraat in Steenbergen herinnert dagelijks aan deze moedige jonge man uit deze donkere periode van de geschiedenis. Over zijn verzetswerk zei Koos Veraart: "Wij hebben ons verzetswerk naar beste weten gedaan, maar daarvoor ook een hoge tol betaald."

Franciscus "Suus" Aloysius Floris Veraart (1925) speelde eveneens een belangrijke rol in het verzet als lid van de Ordedienst (OD) en de Knokploegen (KP) in de Groep Steenbergen. Op 6 juli 1983 ontving hij het Verzetsherdenkingskruis voor zijn moedige inspanningen tijdens de oorlog, inclusief zijn betrokkenheid bij de overval op het munitiedepot Dassenberg op 5 september 1944.

Voor zijn heldhaftigheid ontving hij ook de Medaille

van Verdienste in Brons van het Nederlandse Rode Kruis op 27 augustus 1948.

Medaille van Verdienste in brons van het Nederlandse Rode Kruis (1945-1977)

Erfenis en herkenning

Het verhaal van Naantje Veraart en de Groep Steenbergens belicht de moed en vastberadenheid van gewone mensen die tijdens de Tweede Wereldoorlog buitengewone daden verrichtten. Na de oorlog werden ze geëerd voor hun heldhaftigheid. Zonen Koos en Franciscus ontvingen het Verzetsherdenkingskruis voor hun dappere inzet, terwijl moeder Naantje Veraart postuum werd onderscheiden vanwege haar onschatbare steun aan het verzet. Hun bijdrage blijft een inspirerend voorbeeld van patriotisme en opoffering.

Mei 1990: Oud-verzetsmannen Koos Veraart en Theo Kemperman (rechts), poseren bij het landhuis op de Dassenberg, waar zij met enkele anderen op 5 september 1944 een gewaagde overval pleegden. (Foto: Thom van Amsterdam - DPG Media, collectie West-Brabants Archief)

Dilemma's, keuzes en gevolgen

Moederhart volgen of beteugelen?

Naantje Veraart, moeder van twee jongvolwassen kinderen die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief waren in het verzet, kwam gedurende de oorlogsjaren voor verschillende dilemma's te staan.

Risico voor haar gezin

De betrokkenheid van haar kinderen bij het verzet

bracht niet alleen haarzelf, maar ook haar gezin in gevaar. Het verbergen van wapens en het bieden van onderdak aan verzetsdeelnemers kon leiden tot ontdekking door de Duitse bezetter.

Morele keuzes

Ze moest voortdurend afwegen welke risico's acceptabel waren in haar steun aan het verzet. Het verstrekken van hulp aan onderduikers en verzetsleden betekende vaak dat ze ethische en morele beslissingen moest nemen, zoals het risico op deportatie of erger tegenover het helpen van mensen in nood.

Balans tussen veiligheid en activisme

Het handhaven van een balans tussen veiligheid en de behoefte om effectief te zijn in het verzet was een voortdurende zorg. Ze moest beslissingen nemen die zowel de veiligheid van haar gezin als de haalbaarheid van de verzetsactiviteiten waarborgden.

Persoonlijke stress en angst

Naast de externe bedreigingen van de bezetter, ervoer Naantje ook interne stress en angst over de veiligheid en het welzijn van haar kinderen en de mensen die ze hielp.

Conclusie

Deze dilemma's getuigen van de moed en toewijding van Naantje Veraart in haar rol als steunpilaar van het verzet, waarbij ze voortdurend haar principes en verantwoordelijkheden als moeder en verzetsdeelnemer moest afwegen tegenover de harde realiteit van de oorlog.

#verzetsherdenkingskruis

Het Verzetsherdenkingskruis is een Nederlandse onderscheiding die in 1980 werd ingesteld om personen te eren die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief verzet hebben gepleegd tegen de Duitse bezetting. Het kruis werd uitgereikt aan mensen die moedige en risicovolle activiteiten hebben ondernomen om de vrijheid van Nederland te verdedigen, zoals het helpen van onderduikers, sabotageacties, of deelname aan gewapend verzet.

Het verzetsherdenkingskruis symboliseert de erkenning van de offers en de dapperheid van deze individuen. De onderscheiding werd postuum toegekend aan velen die het verzet met hun leven hebben betaald, en aan degenen die na de oorlog nog in leven waren. Het Verzetsherdenkingskruis draagt bij aan het levend houden van de herinnering aan het verzet en de waarde van vrijheid en democratie in Nederland.

#verzetsgroepsteenbergen

De 'Groep Steenbergen' was een verzetsgroep die tijdens de Tweede Wereldoorlog actief was in onze regio. Samen met de Ordedienst (OD) voerde de groep een breed scala aan verzetsactiviteiten uit. Zo organiseerden ze onderduikadressen voor verzetsstrijders en andere onderduikers. Behalve voor veilige schuilplaatsen zorgden ze daarnaast ook voor voedsel en valse papieren. Ook verspreidde de groep zelfgemaakte verzetskranten en werd er belangrijke informatie verzameld over Duitse troepenbewegingen, die ze vervolgens doorgaven aan de geallieerden.

Zoon Koos speelde een cruciale rol binnen de groep. In februari 1944 initieerde hij een overval op een transport met distributiebonnen om voedselbonnen te verkrijgen voor onderduikers in Steenbergen. Op 5 september 1944 leidde hij een gewaagde overval op een munitiedepot op de Dassenberg in Steenbergen, waarbij wapens buitgemaakt werden en Duitse en Armeense soldaten gevangen werden genomen. Het ouderlijk huis van Koos en Frans was een belangrijke ontmoetingsplek voor de verzetsgroep.

Het monument ter nagedachtenis aan alle leden van het voormalig verzet Steenbergen nabij de Koos Veraartstraat. (Foto: Mark Koenraadt)

Steenbergenaren vertellen

Beluister de bijzondere geluidsopname waarin een zestal Steenbergenaren vertellen over hun ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Als laatste komt ook Koos Veraart aan het woord. (met dank aan KijkopSteenbergen.nl)

Meer informatie

Artikelen De Steenen Kamer

Jaarboek 2017, Straatnamen van Steenbergse verzetsmensen in Steenbergen, Robert W. Catsburg, pagina 174 - 184.

Jaarboek 2014, Bewoner Pieter Quist leidde de eerste verzetsacties in WO II, Niek van Beers, pagina 49 - 54.

Vind de jaarboeken op:

www.boekenbestellen.nl

Boek

Een verdeelde stad – Verzet in Steenbergen 1940-1945, Frans van Eekelen. Boekscout (2019)

Meer informatie:

www.boekscout.nl

Contact

Heb je naar aanleiding van deze tentoonstelling nog vragen of opmerkingen? Neem dan contact met ons op via onze website www.hkkdesteenenkamer.nl of volg ons op Facebook:

@HEEMKUNDEKRINGDESTEENENKAMER

Colofon

De tentoonstelling **Overleven in Onvrijheid**, onderdeel van het programma #samen80jaervrij van de gemeente Steenbergen, werd u aangeboden door heemkundekring De Steenen Kamer en is, waar mogelijk, tot stand gekomen in overleg met de nabestaanden van de uitgelichte personen.

Werkgroep:	Robert Catsburg, Philip Damen, Marina van Elzaker, William Jansens, Hanneke Meulblok, Geo Pelle en Chiel Veraart
Foto's:	Collectie familie Veraart (tenzij anders vermeld)
Redactie:	Robert Catsburg, Philip Damen en Hanneke Meulblok
Vormgeving:	Philip Damen www.studiodamen.nl

© 2024 De Steenen Kamer. *Alle rechten voorbehouden.*

Met dank aan Jan Gelten voor het beschikbaar stellen van de vitrines van de Gummaruskerk. De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van:

Objecten: Om de kinderen in toom te houden...

Item #1 - Mensen die zich gedurende de oorlog met gevaar voor eigen leven tegen de bezetter hebben verzet, werden nadien onderscheiden met het Verzetshedenkingskruis. Dit verzetskruis behoort aan Cees Ernest, een lokale verzetsman uit Dinteloord.

Item #2 - Teneinde als verzetsman de Duitse autoriteiten te ontlopen, maakte het verzet namaak paspoorten, zogenaamde persoonsbewijzen. Dit betreffende document werd door de Steenbergse verzetsman Theo Kemperman gebruikt. Het vermeld de schuilnaam Theo Steenbergen.

Item #3 - Tijdens de oorlog kon je door schaarste alleen met bonnen een beperkt aantal levensmiddelen kopen. Om de vele onderduikers te voeden, waren bonnen nodig. Het verzet voerde in de streek een overval uit om deze waardevolle bonnen te bemachtigen. Deze set bonnen en identificatiekaarten behoort toe aan de familie Toon van Broekhoven uit de Corneliusstraat te Welberg.

Item #4 - Nadat de Canadezen in de stad waren gearriveerd, kwam het Steenbergse verzet bovengronds. De zogenaamde Orde Dienst hielp het tijdelijke militaire bestuur met allerhande bewakingsdiensten. Ter herkenning droegen ze een oranje armband op hun burgerkleding, want er waren geen uniformen. Deze armband werd door een Roosendaals lid van de Orde Dienst gedragen.